

Autor práce: **Zdenka ŠVADLENKOVÁ**
Název práce: Věcné zpracování v Národní knihovně České republiky, uživatelské a knihovnické preference
Typ práce: bakalářská
Studijní program: Informační studia a knihovnictví (ÚISK FF UK)
Vedoucí práce: Mgr. Marie Balíková, NK ČR
Oponent práce: Mgr. Klára Havlíčková, ÚISK FF UK
Návrh klasifikace: Dobře (3)

Posudek oponenta bakalářské práce

Dle schváleného zadání bakalářské práce byl cílem: „*rozbor, popis a zhodnocení současného přístupu k věcnému zpracování dokumentů v Národní knihovně České republiky z pohledu uživatelských a knihovnických potřeb*“. V zadání je dále uvedeno, že bude autorčina práce „*vycházet z osobní zkušenosti z praxe v tomto oddělení NK. Součástí bude prezentace obecných principů a významu věcného zpracování, metod a nástrojů*“. V závěru zadání je poznamenáno, že bude práce „*doprovázena průzkumem mezi uživateli katalogů NK a zhodnocením informační hodnoty věcného zpracování*“.

Bohužel již na úvod tohoto posudku je nutno konstatovat, že cíl zadání práce nebyl zcela naplněn.

Text je rozdělen na 7 kapitol, kdy autorka v první části charakterizuje jednotlivá oddělení NK ČR vztahující se k procesu doplňování a zpracování fondu. Ve druhé části se obecně zabývá věcným pořádáním, obsahovou analýzou a jednotlivými typy selekčních jazyků (vychází především z knih B. Kováře ze 70. a 80. let, jedné seminární práce z r. 2002 – Z. Hrotková a jedné diplomové práce z r. 2007 – V. Janků. Bohužel jiné zdroje necituje. Třetí kapitola je nazvána „*Věcné zpřístupnění informačních zdrojů v NK ČR*“. Informace uvedené v této kapitole jsou získány především z textů uvedených na webové stránce Národní knihovny ČR, z textu M. Balíkové, výše zmiňované diplomové práce V. Janků a z článku zveřejněném na www stránkách Masarykovy univerzity v Brně v r. 2004. Další kapitola je podrobným popisem praxe ve věcném zpracování dokumentů v NK ČR. Autorka způsob věcného zpracování popisuje, zároveň se snaží o určitý způsob hodnocení. Nicméně se jedná o hodnocení subjektivní, které je podloženo ve většině případů jejími poznatky z praxe. Kapitola č. 5 (s názvem „*Souborný katalog CASLIN a sdílená katalogizace, projekt CIP, skenování obsahů a obálek*“) působí spíše jako souhrn všeho, co se nevešlo do kapitoly č. 4. Např. za nadbytečnou lze označit kap. č. 5.1, ve které autorka popisuje princip katalogizace v knize (tzv. CIP).

Téma „*uživatelských a knihovnických preferencí*“, které autorka uvádí jako podnázev své bakalářské práce, tedy dalo by se očekávat, že bude jádrem práce, nebo alespoň významnou částí práce, je rozvedeno na pouhých 3,5 stranách v kapitole č. 6 (s jednou podkapitolou 6.1). Dalo by se očekávat, že v této souvislosti bude součástí textu mj. charakteristika uživatelů NK ČR. Místo toho autorka pouze na s. 6 uvádí domněnku, bez uvedení zdroje, že nejčastější uživatel NK ČR je „*definován jako vysokoškolsky graduovaný, pracovník výzkumu či vzdělávání nebo student*“.

Kapitolu č. 7 autorka nazvala „*Současné trendy ve věcném zpracování dokumentů, uživatelská vstřícnost a přístupy*“. Autorka dle citovaných zdrojů vychází pouze z pěti (českých) textů, kdy pouze jeden byl publikován v r. 2011. Další texty v r. 2001, 2002 (text k sémantickému webu), 2004 a v r. 2007 (Web 2.0, tagování). Toto považuji v kapitole zaměřené na „trendy“ jako nedostatečné. Na s. 50 autorka uvádí, že „*s nástupem online katalogů se změnila jednak možnosti vyhledávání, tak i samotné uživatelské prostředí, které vyžaduje jiné přístupy*“. Myšlenka ale zůstává otevřena, nijak dál ji nerozvíjí. Rozsah kapitoly věnované trendům jsou opět pouhé 3 a půl strany.

Dle zadání má být součástí bakalářské práce průzkum. Důvod, proč nakonec k průzkumu nedošlo, autorka neobjasňuje v textu. Zmínka o neúspěšném průzkumu je uvedena formou poznámky až na konci přílohy, kam je vložen dotazník. Ten měl být podkladem pro průzkum. Jak vyplývá z autorčiny poznámky - o průzkum se pokusila, avšak dle jejích slov se „*nepodařilo získat dostatečné množství respondentů, aby mohl mít [dotazník] objektivní výpovědní hodnotu*“. I když autorka nedospěla k žádným závěrům, mohla se pokusit alespoň o kvalitativní analýzu těch odpovědí, které se jí podařilo získat. A toto zhodnotit v krátké kapitole s uvedením hypotéz a metodikou distribuce dotazníku. Bohužel tvrzení, která autorka připsala jako odpovědi k dotazníku, nemají žádnou výpovědní hodnotu, neboť není uvedeno, kolik respondentů odpovídalo, na základě čeho tedy autorka k daným tvrzením dospěla.

Nutno podotknout, že si autorka pro svou bakalářskou práci zvolila téma složité (včetně časově náročného průzkumu), kdy se, bohužel, při psaní odklonila od hlavní myšlenky: chybějící analýza uživatelů NK ČR, zhodnocení současné praxe ve věcném zpracování v NK ČR (autorka místo hodnocení popisuje a dokládá subjektivními poznatky z vlastní praxe), chybějící průzkum, na jehož základě mohlo být uvažováno o preferencích při vyhledávání informací apod.). Text se tak stává jakýmsi pokusem o souhrn všeho, co souvisí s problematikou věcného pořádání, což je, samozřejmě, v bakalářské práci nemožné.

V textu se autorka často uchyluje k domněnkám a nepodloženým tvrzením, případně volí nepřesné formulace (např. ve větě „*údaje věcného pořádání informací jsou základními údaji, skrze které uživatel vyhledává...*“ by bylo vhodnější podtržená slova zaměnit za „*jsou jedním ze základních údajů*“), na s. 50 u tvrzení „*už delší dobu je nastolena otázka, zda klasické knihovnické přístupy mohou v novém prostředí obstát*“ autorka neuvádí, kde je tato myšlenka uvedena, případně čím je podložena. Jako příklad je možné uvést i další příklady myšlenek, které by si zasloužily určité rozpracování: „*vzhledem k tomu, že každá systematizace znamená zjednodušení, což na druhou stranu vede i k jisté deformaci*“ nebo „*nicméně pokusy o věcné pořádání informací a vytvoření prvních klasifikačních systémů vznikaly už v dobách historických*“.

Za velmi slabý je možné považovat souhrn použité literatury a dalších citovaných zdrojů. Autorka téměř vůbec nepracuje s cizojazyčnými texty, v soupisu chybí novější texty (už minimálně jako podklad pro kapitolu č. 7, kterou autorka zaměřila na trendy ve věcném pořádání). Často cituje ze závěrečných kvalifikačních prací, kdy by bylo vhodnější pracovat s primárním pramenem.

Autorka se dosti nešťastně uchyluje ne k plnému citování z primárního textu, ale k parafrázím původních myšlenek. Zde pak dochází k tomu, že myšlenky původního autora jsou nepřesně přeformulovány (např. na s. 19 – V. Tylová, na s. 46 a 47 – V. Pilecká). Autorka v textu bohužel graficky či jinak neodlišuje přesné citace od parafrází. V případě použití textu V. Tylové nebo V. Pilecké by bylo vhodnější uvést text např. slovy: podle Tylové, podle Pilecké apod.

Jazyková stránka práce

Je vidět snaha autorky o odborné vyjadřování, avšak tato snaha často vede ke zvláštním formulacím vět, např.:

- Národní knihovna ČR by měla „*poskytovat občanům tohoto státu bezplatný přístup k informacím o dostupných či jen existujících publikacích*“,
- rešeršní služby NK ČR odpovídají na „*složitější dotazy vyžadující delší práci*“,
- NK ČR „*poskytuje také služby jako jiné knihovny zřizované stejným způsobem*“,
- „*Odbor doplňování fondů tvorí první zastávku na cestě knihy do knihovního fondu*“,
- „*Jmenná autorita může být i předmětem dokumentu a je tedy věcným selekčním údajem a na rozdíl od autora dokumentu je jako takový zaznamenán na adekvátní pozici v záznamu*“.

V textu se objevují drobné překlepy (jako např. na s. 4, 8 a 57 „*Národní knihovna České Republiky*“, rozpis zkratky JIB s. 9: „*jednotné informační brána*“, nebo např. na s. 51 „*folxonomie*“ – správně „*folksonomie*“.

Formální nedostatky

Součástí práce není seznam zkratek, kterých se v textu několik vyskytuje (nikde např. není vysvětlena zkratka INTERPI). V závěru práce je 9 obrázků v příloze, avšak k většině z nich chybí z textu odkaz. Ilustrace v textu nejsou číslovány. U ilustrací chybí uvedení zdroje, ze kterého byla ilustrace kopírována.

Závěrečné hodnocení práce

Stanovený cíl práce dle zadání nebyl, bohužel, zcela naplněn. Práce by si také zasloužila ještě další obsahovou i jazykovou revizi. Nicméně je nutné ocenit snahu autorky o zpracování nelehké problematiky. Autorka vychází z vlastní praxe, uvádí příklady z praxe v Národní knihovně ČR, které pak popisuje a subjektivně hodnotí na základě vlastních poznatků a zkušeností. Bohužel v textu chybí to zásadní, a to objektivní „*zhodnocení současného přístupu k věcnému zpracování dokumentů v Národní knihovně České republiky z pohledu uživatelských a knihovnických potřeb*“ a také průzkum, jak je uvedeno v zadání bakalářské práce.

Téma k obhajobě

- V textu se několikrát zmiňujete o „*novém přístupu ve věcném zpřístupnění dokumentů a informací v nich obsažených*“, o „*integraci nových a starých přístupů*“, uvádíte, že „*nové přístupy bývají často příliš komplikované*“, avšak nikde v textu neuvádíte, co má být pod tímto pojmem chápáno. Prosím Vás o objasnění.
- Vzhledem k tomu, že avizovaný průzkum formou dotazníku není součástí této práce, neboť, jak v poznámce uvádíte, se Vám „*nepodařilo získat dostatečné množství respondentů, aby mohl mít objektivní výpovědní hodnotu*“, prosím o popis způsobu distribuce dotazníku.
- Ve Vaší práci se kromě dotazníku nevyskytují ani hypotézy, které se měly průzkumem buď potvrdit, nebo vyvrátit. Prosím o představení Vašich očekávání ve vztahu k výsledkům plánovaného průzkumu.

Klasifikace

I přes výše zmíněné výtky k nenaplnění zadání a stanovených cílů doporučuji bakalářskou práci k obhajobě, avšak s návrhem klasifikace „dobře“ (3).

V Praze dne 2.2.2012

Mgr. Klára Havlíčková